

**LANDSKAPS
ARKEOLOGERNA**

KULTURMILJÖVETARE OCH KUNSKAPSFÖRMEDLARE
I RIKSTÄCKANDE SAMVERKAN
www.landskapsarkeologerna.se

Rapport 2014:12

Lennart Klang

Arkeologisk utredning etapp 1 inför ny detaljplan vid Sörbyns camping

**inom fastigheterna Sörbyn 4:15, 4:18, 4:53 och S:1 13, Råneå socken,
Bodens kommun, Västerbottens län, Norrbottens län, år 2014**

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-5237-2014
Uppdragstagare:	Företaget LK Konsult (ingår i konsultgruppen Landskapsarkeologerna)
Uppdragstagarens dnr:	LK Konsult 2014:174
Finansiär:	Bodens kommun
Fornlämningsnummer:	LK 2014:1171 och LK 2014:1172
Kommun:	Boden
Socken:	Råneå
Landskap:	Västerbotten
Fastigheter:	Sörbyn 4:15, 4:18, 4:53 och S:1 13
Typ av uppdrag:	Arkeologisk utredning etapp 1 enligt länsstyrelsebeslut
Datering:	Historisk tid
Typ av fornminnesobjekt:	Husgrund historisk tid, kolbotten efter resmila
Antal fältdagar och varaktighet:	1 dag (2014-07-03 – 2014-07-04)
Antal rapportdagar:	3 dagar
Antal fyndhangeringsdagar:	-
Utredningsledare:	Lennart Klang, LK Konsult (ingår i konsultgruppen Landskapsarkeologerna)
Rapportansvarig:	Lennart Klang
Intern underkonsult:	Lena Berg Nilsson, ArcMontana (ingår i konsultgruppen Landskapsarkeologerna)
Extern underkonsult:	-
Deltagare:	Lennart Klang
Utredd yta:	Ca 3,5 ha
M ö. h.:	Ca 40-60 m ö. h.
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Kartblad:	Ekonomiska kartan 25L8e Lassbyn

Dokumentationshandlingars förvaring:	I uppdragstagarens hårddiskar (varav en extern back-up) Allt relevant dokumentationsmaterial för denna utredning ingår i denna rapport
Digital dokumentation och programvaror:	Digitala foton och shaper med koordinater för lämningar lagras i uppdragstagarens hårddiskar
Summa fyndmängd:	-
Antal fotografier per objekt:	Ett foto per lokal i bilaga 3 = 2 fotografier Fem övriga landskapsfotografier Summa sju fotografier enligt bilaga 5
Antal ritningar:	-
Publiceringstillstånd kartor:	© Lantmäteriet Dnr: R50018065_150001

Foto samtliga bilder: Lennart Klang

Omslagsbilden visar utredningsområdets sydvästra del med campingstugor omedelbart utanför utredningsområdet. Bild från NNV.

Innehållsförteckning

Administrativa uppgifter	2
Innehållsförteckning	4
Inledning	5
Sammanfattning	5
Syfte	6
Inriktning och problemformuleringar	6
Områdets förutsättningar	7
Utredningens utgångspunkter och utförande	9
Resultat	9
<i>Fältförberedelser</i>	9
<i>Dokumenterade objekt (lämningstyper) i utredningsområdet</i>	11
<i>Landskapet</i>	11
Vetenskaplig tolkning	14
Vidare undersökningar	14
Utvärdering	14
Referenser	16
Muntliga uppgifter (sagespersoner)	17
Förkortningar	18
Bilagor	18
Bilaga 1 (översiktkarta)	19
Bilaga 2 (fastighetskarta med utredningsområde ("utredningsyta"))	20
Bilaga 3 (katalog med registrerade objekt vid utredningen)	21
Bilaga 4 (karta som visar var registrerade objekt finns)	24
Bilaga 5 (fotolista digitala bilder)	26

Inledning

Denna arkeologiska utredning behandlar ett område i Bodens kommun, Norrbottens län, inom vilket kommunen planerar en ny detaljplan. I historiska arkivhandlingar hör det aktuella området till Råneå socken i landskapet Västerbotten.

Beslutet att utföra utredningen har fattats av Länsstyrelsen Norrbotten i enlighet med kulturmiljölagen (KML), vilket innebär att länsstyrelsen också har beslutat om utredningens inriktning/metodik och vem som ska utföra den (Länsstyrelsen Norrbotten 2014-06-09).

Länsstyrelsens beslut baseras på en undersökningsplan (Klang 2014-05-23) som upprättats av utredaren i enlighet med en kravspecifikation, ett s.k. förfrågningsunderlag från länsstyrelsen (Länsstyrelsen Norrbotten 2014-05-28).

Utförare enligt beslutet är *Landskapsarkeologerna* genom företaget *LK Konsult*. Landskapsarkeologerna är en konsultgrupp med fem olika företag i rikstäckande samverkan. Ytterligare ett företag i gruppen, ArcMontana, har medverkat i detta uppdrag som underkonsult. Uppdragsgivare är *Bodens kommun*, som bekostar utredningen.

LK Konsult drivs av Lennart Klang, som författat utredningsplanen, utfört utredningen och skrivit denna rapport. Lena Berg Nilsson, ArcMontana, har svarat för karthantering och rapportgranskning. Rapportens disposition följer länsstyrelsens rapportanvisning 2009-04-08 (Länsstyrelsen Norrbotten 2009). Kontaktperson vid Bodens kommun är Malin K. Brunström, Samhällsbyggnadskontoret.

Utredningen utfördes i fält i juli 2014. I enlighet med länsstyrelsens kravspecifikation har därefter en kortfattad resultatbeskrivning jämte ifylld blankett ”redovisning av utförd arkeologisk undersökning” med objekttabell, tabell med koordinater, digitala bilder samt shape-filer redovisats till Länsstyrelsen Norrbotten för ärendets fortsatta antikvariska hantering (Klang 2014-07-29) och till Riksantikvarieämbetet för registrering i FMIS (Klang 2014-07-31).

Därefter har denna rapport färdigställts i augusti-september 2014.

Sammanfattning

Det område som är aktuellt för ny detaljplan och studeras i denna rapport ligger vid Vitträsket i Sörbyn, Bodens kommun, Norrbottens län (se bilaga 1 och bilaga 2).

Inga fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar var kända i utredningsområdet före utredningen.

Utredningsområdet består av mindre moränhöjd vid Vitträsket ca 40-60 m ö. h. Det är beläget under högsta kustlinjen (HK) och består av skogsmark intill anläggningar för camping-, hotell-, idrotts- och nöjesverksamhet.

Syftet med utredningen var att ta reda på om fornminnen (fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar) förekommer i utredningsområdet.

Använda metoder vid utredningen har varit studier av främst Riksantikvarieämbetets digitala FornMinnesInformationsSystem (FMIS) samt systematisk noggrann okulär granskning av terrängen inklusive selektiv sondning. Utom FMIS har fältförberedelser även utförts genom studier av Lantmäteriets historiska kartor, Skogsstyrelsens hemsida ”Skogens pärlor”, Sveriges Geologiska Undersökningars ”kartvisaren”, Sametingets hemsida om renskötselns markanvändning samt relevant litteratur. Sagespersoner har kontaktats för att höra om de känner till fornminnen eller fornyfynd i området.

Vid utredningen registrerades en husgrund och en kolbotten, vilka bedöms som övriga kulturhistoriska lämningar i enlighet med riktlinjer i FMIS (se bilaga 3 och bilaga 4).

Syfte

Målet med utredningen är att tillhandha ett underlag för den fortsatta prövning/planering som görs av Länsstyrelsen Norrbotten och Bodens kommun. Syftet är

- att undersöka om fornminnesindikationer kan identifieras och om fornlämningar berörs, d.v.s. att ta reda på förekomst av fornlämningar i aktuellt område inom ramen för en etapp1-utredning
- att registrera fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar i utredningsområdet enligt gängse rutiner (i enlighet med FMIS)
- att fotografera och märka ut förekommande fornminnen (fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar) i utredningsområdet
- att föreslå status för registrerade fornminnen i utredningsområdet

Inriktning och problemformuleringar

Enligt Länsstyrelsens beslut uppgår den totala ytan för utredningen till 35 520 m², d.v.s. ca 3,5 ha. Ambitionsnivån för utredningen i fält ska vara hög, vilket innebär att berörda markytor ska kontrolleras noggrant i en första genomgång av området och att eventuella frågetecken kring fornminnen vid behov får utredas närmare i en utredningsetapp 2.

Utredningsområdet (se bilaga 2) består av en mindre moränhöjd på en udde i Vitträsket ca 40-60 m ö. h. Enligt förfrågningsunderlagets kravspecifikation kan i utredningsområdet ”fr. a. förekomst av boplats och kokgropar förväntas ... vanligt förekommande fornlämningstyper kan inte heller uteslutas, som t.ex. härdar ... Kulturlämningar som tjärdalar och kolbottnar kan också förekomma”. Identifiering av fornminnen bör enligt länsstyrelsen ske genom okulär besiktning samt användande av sond och spade (Länsstyrelsen Norrbotten 2014-05-28).

I kravspecifikationen och undersökningsplanen var inriktningen att en fullständig arkeologisk utredning skulle göras (etapp 1 och etapp 2), där omfattningen av etapp 2 skulle avgöras efter etapp 1. Diskussioner mellan länsstyrelsen och sökanden ledde därefter fram till att utredningen skulle begränsas till en etapp 1, i vilken okulärbesiktning, sondning och eventuellt någon mindre provgrop skulle göras tillsammans med en bedömning av behovet av ytterligare söschakt och mer systematiska provgrävningar i en eventuellt framtida etapp 2.

Utredningen inriktades på identifiering av ovan nämnda fornlämningstyper och hade även fokus på andra typer av fornminnen som kan finnas i det aktuella området, t.ex. fångstgropar, bebyggelselämningar, fossil åkermark och ristningar/bläckningar på gamla träd. I enlighet med gängse rutiner i FMIS undantogs större och mindre täktgropar, stigar och andra kulturspår av sentida och begränsat kulturhistoriskt intresse från registrering.

Områdets förutsättningar

Utredningsområdet ingår i ett kuperat landskap med små sjöar, bergshöjder och byar med odlingslandskap i Råneälvens vattensystem. Sjöarna ligger på nivåer mellan 20 och 90 m ö. h. och mellanliggande berg på varierande nivåer upp till ca 250 m ö. h. (bilaga 1). Jordbruksmarker finns i låglandsområden vid sjöar, bl.a. i nära anslutning till utredningsområdet (a.a.).

Flera av jordbruksbyarna kring utredningsområdet kan antas ha funnits sedan medeltiden (jfr Pellijeff 1987 s 39). Byarna Sörbyn och Sundsnäs hade namnet Degersel under 1500-talet och fram till 1870-talet i kamerala handlingar, men troligen har bydelarnas namn varit de som främst har använts av byborna. År 1543 hade Degersel 11 hemman och var därmed kameralt en av de största byarna i nuvarande Bodens kommun (a.a. s 13). Under 1500-talet framträder även byarna Lassbyn och Rörträsk i de kamerala handlingarna, varav den senare bestod av nuvarande Gunnarsbyn och Överstbyn (a.a. s 43, 46f, 51). Tidvis har samtliga dessa byar räknats till Degersel innan de på 1870-talet fick sina nuvarande namn i de kamerala handlingarna (a.a.).

Äldre forskning har med hjälp av skriftliga källor betonat att Norrbottens byar med medeltida anor har koloniserats från södra Sverige och Finland under främst 1300-talet (t.ex. Enequist 1937, Sundström 1984, Wallerström 1995). Detta har med ledning av resultat från fornminnesinventeringar och landskapsanalyser ifrågasatts (Klang 1990 s 226, Klang 2002). Det som ifrågasatts är om byarna enbart har uppstått genom kolonisationsföretag för att ta jungfrulig mark i anspråk. Mycket tyder på att de medeltida jordbruksgårdarna i flera fall hade en bakgrund i flexibla jakt- och fiskebyar under förhistorisk tid. Många byar har sannolikt uppstått inom ramen för en intern bebyggelseutveckling där fiskare/jägare med lång kontinuitet bakåt i tiden övergick till att även ägna sig åt gårdsbruk med boskapsskötsel och odling på åkrar samtidigt som jakt och fiske förblev viktigt (Klang 2002 s 46ff, Roeck Hansen 2002).

För utredningsområdet innebär den sannolika bebyggelseutvecklingen att landskapet med Degersel och småsjöar tillhöriga Råneälvens vattensystem har nyttjats vid jakt och fiske sedan stenåldern och att jordbruksgårdarna så småningom uppstod vid lämpliga odlingsmarker. Högsta punkten i utredningsområdet, ca 55-60 m ö. h. tyder enligt känd landhöjning med ca 0,8 m per århundrade (SNA 1994 s 101) på att utredningsområdet varit tillgängligt för jakt och fiske under ca 5 000 år.

Utredningsområdet består enligt geologiska kartan av sandig och moig normalblockig moränmark (SGU 1961), som på SGU:s hemsida redovisas som moränrygg (SGU kartvisaren). Nivåerna mellan ca 40 och 60 m ö. h. ligger helt under HK, som i detta område återfinns i närheten av 220 m ö. h. (SNA 1994). Läget under HK innebär att finsediment och sand har omfördelats av havsvågor vid landhöjningen efter istiden. Moränlandskapet har därmed ändrat karaktär påtagligt av naturliga processer sedan utredningsområdet stack upp

som en kobbe i havet av landhöjningen. Nya stränder har skapats kontinuerligt och vågverksamheten har omfördelat jordtäcket fram till slutet av den yngre järnåldern för ca 4000 år sedan. Därefter har utredningsområdet haft ungefär samma utseende som i nutid, med en markerad moränrygg intill Vitträsket.

Det förhistoriska landskapet hade bosättningar under stenåldern och bronsåldern främst vid kuster och större vattendrag (FMIS). Vid slutet av järnåldern blev ett nytt bosättningsmönster tydligt, särskilt i inlandet men även närmare kusten, kännetecknat av visten vid myrar och små vattendrag. Visten i sådana miljöer uppstod även fortsättningsvis långt in i historisk tid. De kännetecknas av härdar efter kåtor och kan antas ha att göra med samisk renskötsel (a.a., Aronsson 1991, Karlsson 2006). Intensiteten i renskötselns tidiga utveckling och renskötselns relation till jakt och fiske under äldre tider är dock inte klarlagd.

Utredningsområdet ligger enligt Sametingets hemsida i Gällivare sameby. Samebyn har en ”ej röjd led” ca 500 m norr om utredningsområdet, vilken kommer in från NV och går ut på Degerselets vinterisar, samt ”trivselland” för renbete invid Vitträsket, både norr och väster om sjön (Sametingets hemsida).

Sörbyn med omgivningar fornminnesinventerades av Riksantikvarieämbetet år 1988 med Lennart Klang som platschef för inventeringsverksamheten i övre Norrland (Magnusson 1988). Ett stort antal fornlämningar registrerades då i närheten av utredningsområdet (Klang et al. 1991 s 248f). De fornminnen som registrerades närmast utredningsområdet är förhistoriska boplatser med kvartsavslag, skärbrända stenar och brända ben (RAÄ Råneå 737:1 och 740:1), fyndplats för flintstycke med retuscher (RAÄ Råneå 735:1), fyndplats för sänkesten med hål i (RAÄ Råneå 736), tjärdalar, husgrunder och en kvarnsten som minnesmärke (FMIS). Lämningar som gravrösen, boplatsvallar, boplatsgropar, kokgropar och fångstgropar registrerades längre bort, vilket även gäller för härdar av samisk karaktär (FMIS). Ca 1,5 km väster om utredningsområdet har en fyndplats för en gjutform från bronsålder (ca 3000 år gammal) varit känd sedan 1920-talet (Hallström 1929 s 7ff, RAÄ Råneå 507:1). Denna är gjord av täljsten och har varit avsedd till att gjuta holkyxor av brons på ett sätt som huvudsakligen är känt arkeologiskt från en östlig kulturkrets, den s.k. Ananinokulturen i Ryssland (Lundholm 1970).

Den registrerade fornminnesbilden i regionen är främst ett resultat av en systematisk kunskapsuppbyggnad om fornminnen under senare delen av 1980-talet, då Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering gick igenom stora delar av Norrbottens kustland och kommunerna närmast innanför kustkommunerna (Klang 1987, Klang 1989, Länsstyrelsen m.fl. 1998). Dessa inventeringar följde Lantmäteriets kartbladsindelning i rikets nät. Syftet var att bygga upp riksgiltig kunskap om fornminnen och i samarbete med Lantmäteriverket redovisa fornlämningar på den ekonomiska kartan.

Senare gjorda uppföljningar på 1990-talet visar att vissa fornlämningstyper var svåra att uppfatta och bedöma som fornlämningar vid inventeringen på 1980-talet, bl.a. vissa typer av kokgropar (Klang 2002). En del fornlämningar blev därför inte registrerade på 1980-talet. Därtill fanns begränsat med tid för inventeringsarbetet, vilket innebär att tiden inte räckte till för en fullständig inventering – vissa marktytor blev helt enkelt inte kontrollerade. Avsikten var att inventeringen skulle vara en översiktlig dokumentation som utgångspunkt för mer noggranna och fördjupade utredningar vid behov.

När området kring Boden och Råneå inklusive Sörbyn forminnesinventerades år 1988 deltog ett 20-tal arkeologer i inventeringsarbetet, bland andra Lars Liedgren och Erik Sandén, vilka utförde terrängrekognosceringen i och i nära anslutning till det aktuella utredningsområdet (FMIS). Kjell-Åke Aronsson var platsledare som handledde arbetet där och granskade inventeringsresultatet tillsammans med Lennart Klang (Magnusson 1988, FMIS).

Utredningens utgångspunkter och utförande

Metoder vid utredningen relaterades till områdets och utredningens förutsättningar. Okulär granskning av markytor inklusive selektiv sondning samt eventuellt någon mindre provgrävning med spade var de metoder som inledningsvis bedömdes aktuella vid fältarbetet i denna utredning. Av dessa tillämpades okulär granskning och sondning. Ingen grävning med spade behövdes för att klargöra funktion för de fornminnen som identifierades eller undersöka jordlager utöver sondning. Eventuell grävning med spade kan bli aktuell i en utredningsetapp 2, i syfte att vid behov datera de registrerade lämningarna med C14-analys.

Fältarbetet förbereddes med en genomgång av relevant litteratur, FMIS, projektet Skog & Historia, Samtingets och SGU:s hemsidor samt historiska kartor från Lantmäteriverket, sökbara på nätet.

I samband med fältarbetet togs även kontakt med sagespersoner för att ta reda på om de kände till några fynd eller fornminnen i utredningsområdet.

Påträffade objekt fotograferades och märktes ut i terrängen. Landskapet fotodokumenterades selektivt.

Resultat

Fältförberedelser

Genomgången av historiska kartor resulterade i att de saknar objekt av intresse för forminnesinventering i utredningsområdet (jfr fig. 1, fig. 2, fig. 3 och fig. 4).

Fig. 1. Utdrag ur den ekonomiska kartan 25L8e Lassbyn från 1950. Fastigheterna hör till Sörbyn.

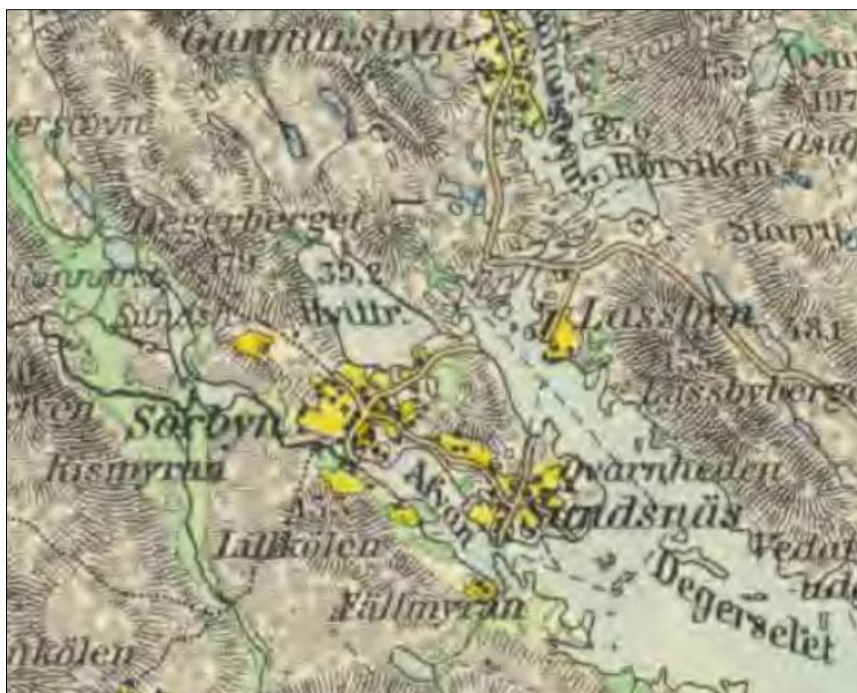

Fig. 2. Utdrag ur generalstabskartan 29. Harads från 1892.

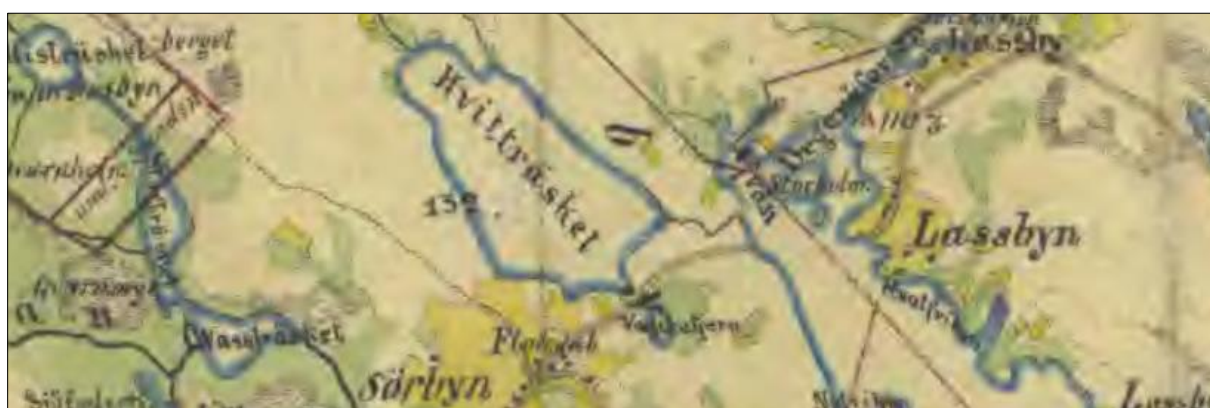

Fig. 3. Utdrag ur generalstabskartan 29. Harads från 1859-78.

Fig. 4. Utdrag ur avvitringskartan "25-RÅN-50" från 1859. Utredningsområdet redovisas som skog.

En översiktlig sökning i SGU:s karttjänster på nätet gav inga indikationer på speciella aktiviteter i utredningsområdet. Inga mineralresurser, malmer, mineraliseringar eller annat som skulle kunna vara av intresse vid fornminnesinventering redovisas.

Skogsstyrelsens projekt Skog & Historia har inga redovisade resultat från området.

Inga speciella objekt av intresse för fornminnesinventering eller indikationer på äldre visteplatser finns i utredningsområdet enligt Sametingets hemsida.

Objekt enligt FMIS redovisas ovan under rubrik *Områdets förutsättningar*. Där framgår att inga fornminnen är kända i utredningsområdet.

Ingen kontaktad sagesperson hade tips om fornminne eller fornfynd i utredningsområdet.

Dokumenterade objekt (lämningstyper) i utredningsområdet

Utredningen resulterade i att två objekt registrerades, vilka anmälts till FMIS. Dessa utgöres av en husgrund från historisk tid (LK 2014:1171) och en kolbotten (LK 2014:1172). Åldern för dessa är oklar och kan vid behov fastställas i en utredningsetapp 2 eller vid särskilda arkeologiska undersökningar.

Objekten förtecknas nedan i en katalog med beskrivningar av lämningarna, deras föreslagna status i enlighet med riksantikvarieämbetets rekommendationer och deras koordinater (bilaga 3). I katalogen ingår även fotodokumentation. Objekten har märkts ut i terrängen med blå-gula fornlämningsband. De förtecknade lämningstyperna enligt FMIS sammanfattas nedan i tabell 1.

Tabell 1. Registrerade lämningstyper och antikvarisk bedömning enligt RAÄ:s riktlinjer för FMIS.

Objekt id	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning
LK 2014:1171	Husgrund, historisk tid	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:1172	Kolningsanläggning	Övrig kulturhistorisk lämning

Landskapet

Utredningsområdet består av en moränrygg i NÖ-SV med ganska många stora block i norra delen (bild 1). Kring två block har enstaka mindre stenar lagts upp i oklart syfte, möjligen i samband med någon jordbruksaktivitet eller för att stenrensa i samband med anordningar för fritidsaktiviteter intill fotbollsplanens norra del under 1900-talet (bild 2). Utredningsområdets östra del har färre block, varav ett påmålade med röd färg (bild 3). Blocken är färre i utredningsområdets södra del, där kolbotten och husgrunden ligger (se bilder i bilaga 3).

Utredningsområdets västra del, ovanför Vitträsket, består av sandig och stenig moränmark med endast fåtaliga större block (bild 4, rapportens försättsida). Här förekommer några få avsatser, men inga indikationer på forn lämningar i samband med intensiv sondning och iakttagelser i rotvältor eller andra tidigare ingrepp i marken (bild 4).

Utöver registrerade lämningar förekommer enstaka sentida eldplatser i utredningsområdet, varav ingen har indikationer på att ha anlagts på en äldre härd. Sådana äldre strukturer som kännetecknas av härdstenarnas storlek, form och hur de arrangeras saknas, inte heller underliggande härdstenar kunde identifieras vid sondning i sentida/nutida eldplatser. Även enstaka stubbtäktsgröpar och äldre rotvältor förekommer på några få platser, varav ingen svårbedömd vid sondning.

Bild 1. Utredningsområdets norra del består av blockig moränmark. Bild från SÖ.

Bild 2. Kring de två blocken på bilden har enstaka stenar lagts upp. T v (utanför bilden) ligger fotbollsplanen enligt fig. 1. Bild från SÖ.

Bild 3. Utredningsområdets östra del. Ett påmålat block med "15" i röd färg. Bild från NÖ.

Bild 4. Utredningsområdets västra del med avsatser i sandig och stenig mark, vilka kontrollerades med intensiv sondning och iakttagelser i rotvältor och andra tidigare markingrepp (se även bild på rapportens försättsida). Inga fornminnen eller fornminnesindikationer identifierades. Bild från NNÖ.

Vetenskaplig tolkning

Utredningsområdet har nyttjats extensivt i samband med jakt, betesdrift, skogsbruk och övrigt utmarksbruk, troligen även inom renskötsel, samt i anslutning till aktiviteter kopplade till idrotts-, nöjes-, camping- och hotellanläggningar, med talrika spår som resultat efter främst 1900-talets markanvändning.

De registrerade lämningarna, husgrunden (LK 2014:1171) och kolbottnen (LK 2014:1172), antas höra till markanvändning under 1800-talet eller något tidigare. Husgrundens ålder kan bedömas efter morfologi (uppbyggd med stenfot och inte med cementsockel eller plintar som övriga byggnader i direkt anslutning till utredningsområdet, vilka kan antas ha tillkommit sedan 1920-talet), efter upplysningar av flera tillfrågade äldre orsbor att de inte sett någon byggnad eller erinrar sig att tidigare generationer berättat om när ett hus stått på platsen, samt att de historiska kartorna från 1859-1892 saknar hussymbol på platsen. Husgrunden kan alltså förmodas ha tillkommit antingen åren kring sekelskiftet 1900 eller från tiden före 1859.

Kolbottnen saknar närhet till känt bruk som har efterfrågat träkol, då flera kända järnbruk, t.ex. Meldersteins bruk, ligger ca 2 mil eller längre från utredningsområdet. Inga daterande egenskaper i form, storlek etc. finns, varför en datering inte kan antas med ledning av närhet till järnbruk i drift under en viss tidsperiod eller på grundval av kolbottnens synliga egenskaper. Kolbottnar med sådana synliga egenskaper och sådant oklart samband med närliggande järnbruk kan antas vara kända i övre Norrland under perioden 1700-tal till tidigt 1900-tal.

Vidare undersökningar

Inga ytterligare arkeologiska utredningar eller undersökningar bedöms behövliga i utredningsområdet för att kartlägga befintlig fornminnesstruktur, d.v.s. för att ta reda på vilka lämningstyper som förekommer i utredningsområdet. Arkeologiska undersökningar behövs för att fastställa lämningarnas ålder med hjälp av C14-analys och därmed för att klargöra fornlämningsstatus enligt kulturmiljölagen.

Eftersom landskapet med all sannolikhet har använts i samband med olika expeditioner under förhistorisk och historisk tid kan det aldrig uteslutas att fornyfynd finns gömda/deponerade/tappade i terrängen där inga indikationer syns på marken. Om sådana kommer fram vid grävning ska Länsstyrelsen Norrbotten kontaktas för besked om hur man går vidare.

Utvärdering

Utredningens syften får anses uppfyllda. Utredningen har undersökt om fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar av betydelse förekommer i utredningsområdet. Förekommande fornminnen har registrerats och beskrivits samt bedömts enligt gängse rutiner enligt Riksantikvarieämbetets riktlinjer för tillämpning av KML. De har fotograferats och märkts ut i terrängen med blå-gula fornlämningsband. Status har föreslagits för berörda fornminnen/lämningar i enlighet med Riksantikvarieämbetets riktlinjer.

Inga speciella problem att identifiera utredningsområdet eller att göra utredningen kunde noteras. Det kan inte råda några oklarheter om att utredningens delområden kunde identifieras i sina helheter i terrängen. Markytor som utreddes okulärt och med hjälp av sond kunde bedömas utifrån beprövad vetenskaplig erfarenhet och antikvarisk sakkunskap.

Inga frågetecken som behöver utredas ytterligare vid arkeologisk etapp1-utredning kvarstår. Vid behov att fastställa fornlämningsstatus, genom datering av de registrerade objekten, kan detta göras med hjälp av C14-analys i en utredningsetapp 2.

Referenser

Aronsson, Kjell-Åke, 1991. Forest Reindeer Herding A.D. 1-1800. University of Umeå. Department of Archaeology.

Enequist, Gerd, 1937. Nedre Luledalens byar. En kulturgeografisk studie. Geographica 4. Skrifter från Uppsala universitets geografiska institution. Uppsala.

FMIS. Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister. <http://www.raa.se/cms/fornsok/start.html>

Hallström, Gustaf, 1929. Kan lapparnas invandringstid fixeras? Norrlands försvar.

Karlsson, Nina, 2006. Bosättning och resursutnyttjande. Miljöarkeologiska studier av boplatser med härdar från perioden 600-1900 e. Kr inom skogssamiskt område. Umeå universitet. Institutionen för arkeologi och samiska studier.

Klang, Lennart, 1987. Den nya fornminnesinventeringen och den "nya" forntiden i Norrbottens kustkommuner. I: *Arkeologi. Norrbotten 1987*, s. 32-58. Luleå.

Klang, Lennart, 1989. Det förhistoriska kulturlandskapet i östra Norrbotten. I: *Arkeologi i Sverige 1986*. RAÄ och SHMM. Rapport RAÄ 1988:3, s. 147-191. Stockholm.

Klang, Lennart, 1990. Fornminnesinventeringen 1987 i Norrbottens och Västerbottens län. I: *Arkeologi i Sverige 1987*. RAÄ och SHMM. Rapport RAÄ 1990:1, s. 213-237. Uppsala.

Klang, Lennart, 2002. Nordbottnisk förhistoria - en översikt med exempel från östra Norrbotten. I: *Viikinkejä Koillismaalla? Vikingar i nordöstra farleden?* s. 20-50. Nordiskt seminarium Kuusamo 5.-7.10.2001. Redaktörer J. Alavuotunki och E. Lindvall. Kuusamo.

Klang, Lennart, 2014-05-23. Undersökningsplan med kostnadsberäkning inför arkeologisk utredning, fastigheten Sörbyn 4:15 m.fl., Råneå socken, Boden kommun, Västerbottens landskap, Norrbottens län. Länsstyrelsens Dnr: 431-5237-2014.

Klang, Lennart, 2014-07-29. Kortfattad redovisning av utförd undersökning med objekttabell, kartor, koordinater, shapefiler och fotodokumentation till Länsstyrelsen Norrbotten.

Klang, Lennart, 2014-07-31. Redovisning av utförd undersökning med objekttabell och shape-filer till Riksantikvarieämbetet.

Klang, Lennart, Lindström, Inge, Norman, Peter, Olofsson, Lena & Westerberg, Jan Olov, 1991. Fornlämningar i skärgård – några resultat av riksantikvarieämbetets arkeologiska dokumentation i övre Norrland 1988 och i Norrbottens skärgård 1984-1989 I: *Arkeologi i Sverige. Ny följd 1*. Riksantikvarieämbetet, s. 247-308. Uppsala.

Lantmäteriverket. Historiska kartor. Finns sökbara på <http://www.lantmateriet.se>.

Lundholm, Kjell, 1970. En Ananinogjutform från Tornedalen. I: *Fornvännen 1970* s 30-34.

Länsstyrelsen Norrbotten 2009. Anvisningar för arkeologiska rapporter i Norrbottens län. Uppdaterad april 2009.

Länsstyrelsen Norrbotten, 2014-05-28. Förfrågningsunderlag inför arkeologisk utredning, fastigheten Sörbyn 4:15 m.fl., Råneå socken, Bodens kommun, Västerbottens landskap, Norrbottens län. Dnr: 431-5237-2014.

Länsstyrelsen Norrbotten, 2014-06-09. Beslut om särskild arkeologisk utredning med anledning av ny detaljplan inom fastigheten Sörbyn 4:15, 4:18, 4:53 och S:1 13, Råneå socken, Bodens kommun. Dnr: 431-5237-2014.

Länsstyrelsen Norrbotten m.fl. 1998. Arkeologi i Norrbotten – en forskningsöversikt. Med bidrag av Ájtte, Norrbottens museum, Riksantikvarieämbetet och Silvermuseet. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Rapportserie nummer 14/1998.

Magnusson, Gert, 1988. Fornminnesinventering 1988. Organisationsplan. Riksantikvarieämbetet, Fornminnesavdelningen.

Pellijeff, Gunnar, 1987. Ortnamnen i Norrbottens län. Del 3. Bodens kommun. A. Bebyggelsenamn. Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå.

Roeck Hansen, Birgitta, 2002. Gårdsgårdor och tegskiftesåker. Resursutnyttjande och kulturellt inflytande i det gamla landskapet Västerbotten. Forskningsprogrammet Kulturgräns i norr vid Umeå universitet och kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet. Kungälv 2002.

Sametinget. Förteckning över samebyar och kartor över rennäringens markanvändning.
<http://www.sametinget.se/>

SGU 1961. Jordartskarta. Norrbottens län nedanför Lappmarksgränsen. Skala 1:200 000. Södra bladet. Ser. Ca Nr 39.

SGU kartvisaren. Karttjänster; http://www.sgu.se/sgu/sv/produkter-tjanster/kart-tjanst_start.htm

Skogsstyrelsen. Hemsidan <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/> där resultat redovisas enligt projektet Skog & Historia.

SNA 1994. Berg och jord. Temareaktör Curt Fréden. I: *Sveriges Nationalatlas*. Temavärd Sveriges geologiska undersökning.

Sundström, Hans, 1984. Bönder Bryter Bygd. Studier i övre Norrlands äldre bebyggelsehistoria. Bothnica 4. Norrbottens museum. Luleå.

Wallerström, Thomas, 1995. Norrbotten, Sverige och medeltiden. Problem kring makt och bosättning i en europeisk periferi. Del 1. Lund Studies in Medieval Archaeology 15:1. Stockholm.

Muntliga uppgifter (sagespersoner)

Kerstin Andersson, Sörbyn, som hade vänligheten att ringa runt till ytterligare sagespersoner som skulle kunna ha information om den registrerade husgrunden.

Harry Hansson, Sörbyn, som även förevisades de registrerade lämningarna.

Förkortningar

Dnr	Diarienummer
FMIS	Riksantikvarieämbetets digitala informationssystem om fornminnen
HK	Högsta kustlinjen
KML	Kulturmiljölagen
M ö. h.	Meter över havet
RAÄ	Riksantikvarieämbetet
SGU	Sveriges Geologiska Undersökning
SNA	Sveriges nationalatlas

I rapporten förekommer vedertagna förkortningar för väderstreck, N, S, V och Ö, samt kombinationer, t.ex. VNV-ÖSÖ (= från västnordväst till östsydöst) ; N=North, E=East.

Bilagor

Bilaga 1 (s 19) i denna rapport består av en översiktskarta med en Sverigekarta som visar var utredningen utfördes. Upprättad av Länsstyrelsen Norrbotten för detta ärende.

Bilaga 2 (s 20) består av en fastighetskarta som visar utredningsområdet. Upprättad av Länsstyrelsen Norrbotten för detta ärende.

Bilaga 3 (s 21-23) består av en katalog med registrerade objekt beskrivna och fotograferade.

Bilaga 4 (s 24-25) består av en karta som visar läget för registrerade objekt vid denna utredning. Underlagskartan upprättad av Länsstyrelsen Norrbotten för detta ärende.

Bilaga 5 (s 26) består av en fotolista.

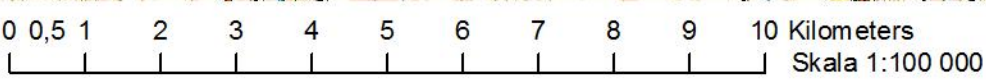

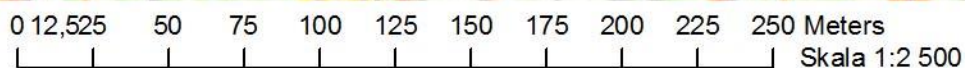
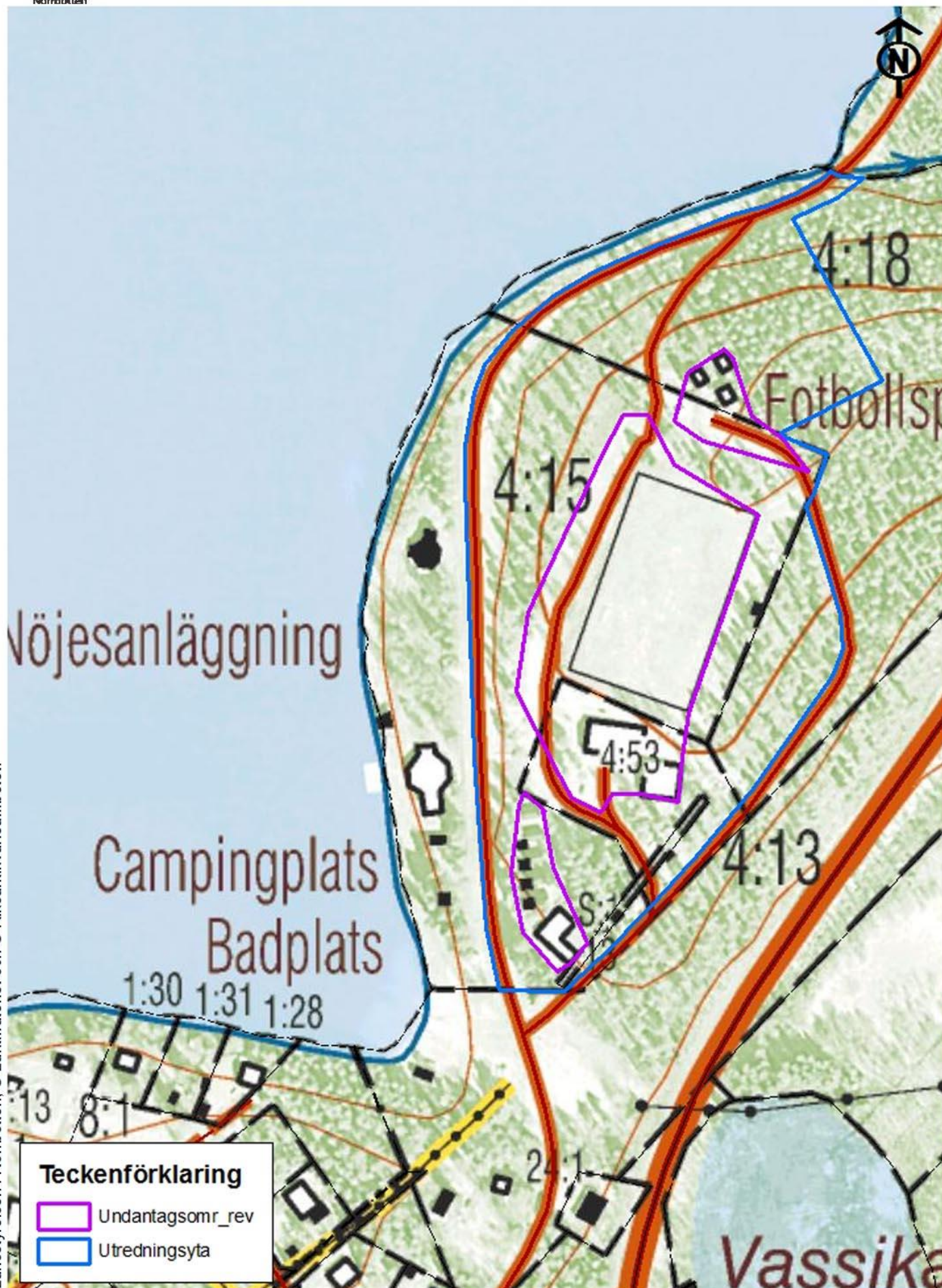
Länsstyrelsen i Norrbotten, © Lantmäteriet och © Rikssantikvarieämbetet.

Teckenförklaring

 Utredningsyta

KATALOG

Registrerade objekt vid utredningen

Objekt LK 2014:1171	Husgrund
Kartblad	25L 8e Lassbyn
Koordinater SWEREF99TM	N:7342540 E:806812
Fastighet	Sörbyn 4:15
Registreringsdatum	2014-07-04
Bedömning	Övrig kulturhistorisk lämning
M ö. h.	45-50 m ö. h.
Terräng	Svag SV-sluttning av moränmark. Tallskog med inslag av löv.
Orientering	1,5 m Ö om väg och 7 m ÖNÖ om byggnad (stuga 2 från S)
Beskrivning	<p>Husgrund från historisk tid, oklar begränsning, ca 9x6 m (NNV-SSÖ), tvårummig, bestående av en 6x6 m stor del och en utbyggnad mot NNV.</p> <p>Den 6x6 m stora delen har stenfot i NNV, VSV och SSÖ, 0,7 m bred och intill 0,4 m hög av övermossade 0,3-1 m långa stenar samt i ÖNÖ en 4 m lång, 0,7 m bred och 0,2 m hög jordvall (NNV-SSÖ), som möjligen avgränsar husgrunden. Skadad i N där ett hörn saknas. Nära mitten en cementring (sekundär eldstadsplats), 1,2 m i diameter.</p> <p>Utbyggnaden mot NNV är 6x3 m (ÖNÖ-VSV) av lagda stenar i rad i NNV och ÖNÖ, 0,3-0,7 m långa, 0,3 m breda och 0,1-0,2 m höga. "Golvytan" i utbyggnaden ligger ca 0,3 m lägre än i den 6x6 m stora delen med stenfot.</p> <p>Beväxt med gran- och tallplantor samt sly.</p>
Övrig kommentar	Oklar funktion. Tillfrågade Ortsbor känner till husgrunden men vet inte när och varför den byggdes. En Ortsbo tror att här varit en bostad.

Bild från SSV

Objekt LK 2014:1172	Kolbotten
Kartblad	25L 8e Lassbyn
Koordinater SWEREF99TM	N:7342540 E:806812
Fastighet	Sörbyn 4:15 och Sörbyn S:1
Registreringsdatum	2014-07-04
Bedömning	Övrig kulturhistorisk lämning
M ö. h.	45-50 m ö. h.
Terräng	Svagt SÖ-sluttande moränmark. Tallskog.
Orientering	Ca 10 m SÖ om gavel på hotellbyggnad
Beskrivning	Kolbotten efter resmila , rund, 7 m i diameter och 0,5 m hög. Nära mitten en försänkning, 4x2 m (NNÖ-SSV) och 0,2 m djup. I N påförd stålstänger med öglor. Beväxt med en tall, smågranar och en lövbuske. Omedelbart utanför runt om är en stybbränna 1,5 m bred och 0,2 m djup. Ett stenblock är sekundärt lagt i rännan i SV. I N är rännan något övertäckt med jord.
Övrig kommentar	Vid sondning framkommer sparsamt med ytligt kol, därunder sand och ca 0,2-0,3 m djupt ett tjockare kollager.

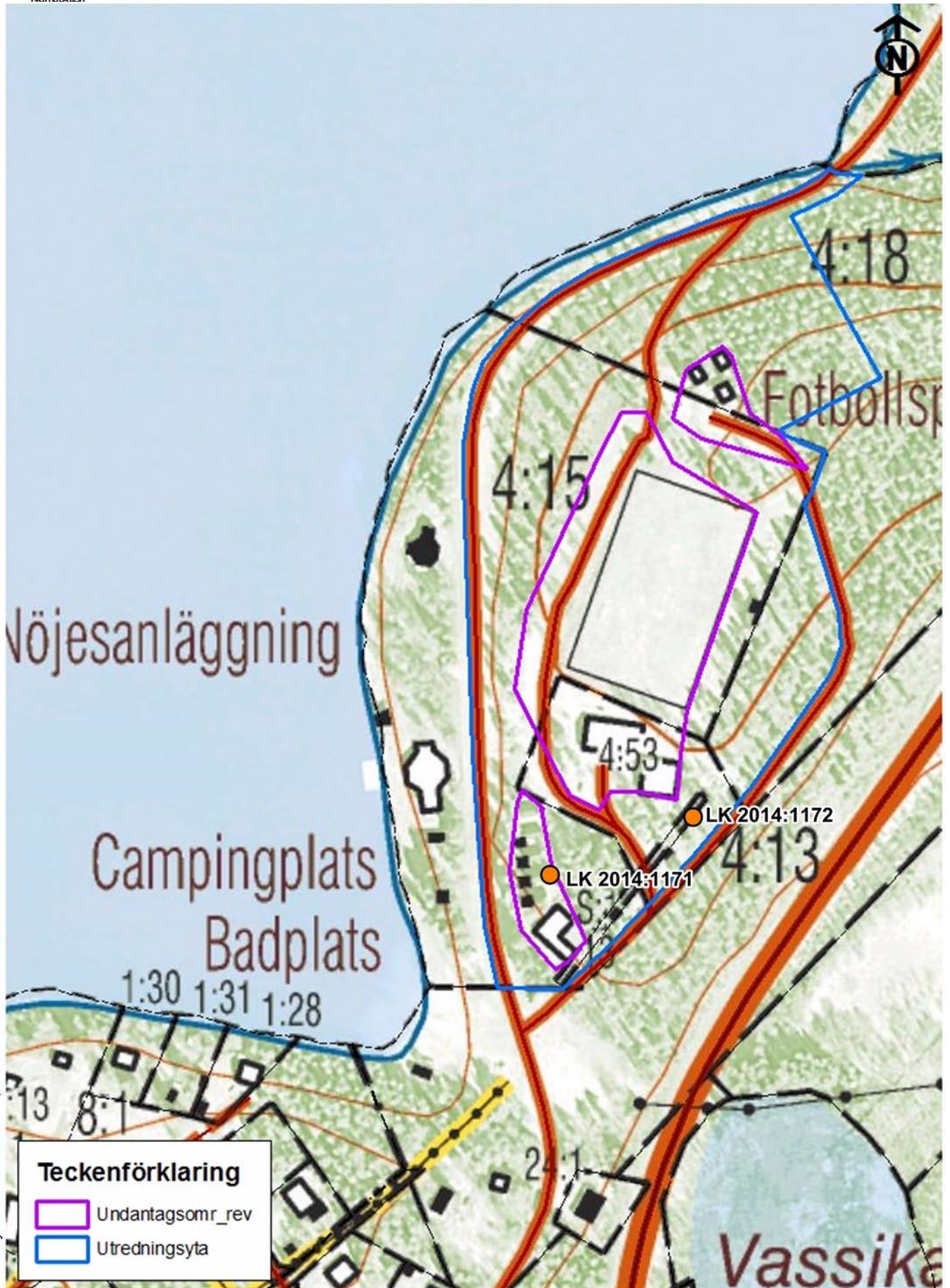
Bild från SÖ

KARTA

Registrerade objekt vid utredningen

Länsstyrelsens karta tillhörig detta ärende (bilaga 2) har använts på följande sida (s 25) som underlagskarta för redovisning av registrerade lämningar. Redovisningen är ungefärlig med de felmarginaler som hand-GPS innebär (plus/minus några få meter). För närmare beskrivningar av lämningarna och koordinater hänvisas till bilaga 3 (s 21-23).

Fotolista

Foto samtliga bilder: Lennart Klang

Digitala bilder

Nr	Objekt och varifrån foton tagits	Kategori	Antal
LK 2014:1171	Husgrund, historisk tid, från SSV	Övrig kulturhistorisk lämning	1
LK 2014:1172	Kolbotten efter resmila, från SÖ	Övrig kulturhistorisk lämning	1

Nr	Terräng och vegetation	Kategori	Antal
Bild 1-4 och försättsida	Olika delar av utredningsområdet	Landskapsbilder	5